

ROSACEA

Tietoja aikuisten iho-ongelmasta





ROSACEA. Noin 2–10 prosenttia aikuisväestöstä sairastaa rosacea (ruusufinni). Se on krooninen ihosairaus, joka aiheuttaa punoitusta, pieniä näppylöitä ja tulehduksellista ihottumaa kasvoissa, etenkin otsassa, nenässä, poskissa ja leuassa.



Oireet

Vaikka rosacean ja aknen oireet ovat osittain samanlaisia (esimerkiksi punoittavia, pieniä näppylöitä ja märkärakkuloita), niillä on myös useita eroja. Rosacean yhteydessä ei esiinny aknelle tyypillisiä ihomatoja, komedoja. Rosacea esiintyy lähinnä kasvojen keskiosissa, kun taas aknea esiintyy kasvoissa kauttaaltaan sekä selässä ja rinnassa.

Rosacean klassiset oireet.

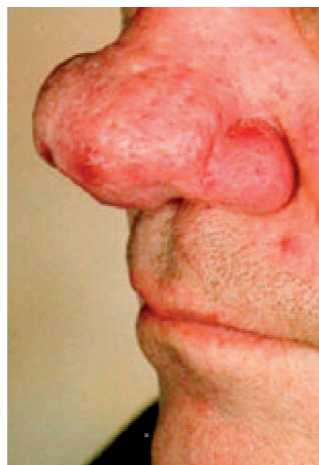
Rosacea puhkeaa useimmiten 30–40 vuoden iässä. Rosacea ei esiinny periaatteessa koskaan ennen 20. ikävuotta, toisin kuin aknea, joka puhkeaa teini-iässä ja puberteetin aikaan. Rosacea esiintyy kausittain ja monet ovat täysin oireettomia kausien välillä. Joillakin oireet voivat kuitenkin olla sekä näkyviä että hankalia.

- Alussa rosacea-alueilla esiintyy hajanaista punoitusta. Ajan myötä kehittyä myös useita pieniä punaisia ja pinnallisia verisuonia, jotka puolestaan aiheuttavat poskien punoitusta ja punaisen nenän. Monet tulkitsevat tämän merkiksi liiallisesta alkoholin käytöstä, mistä ei ole kysymys.
- Tavallisesti esiintyy myös kausia, jolloin esiintyy äkillistä punoitusta, niin kutsuttua flushingia.
- Rosacean yhteydessä kasvojen keskiosissa esiintyy tyypillisesti myös tulehtuneita pieniä näppylöitä ja märkärakkuloita.
- Rosacea voi aiheuttaa myös silmätulehdusta vastaavia oireita.



Silmäoireet

Jos silmäoireita ilmenee, on käännyttävä silmälääkärin puoleen, mutta heidän on usein vaikea antaa tarkkaa diagnoosia rosaceasta.



Rhinophyma

Vaikeammissa rosacean muodoissa, etenkin miehillä, nenä saattaa kehittyä karheaksi ja muhkuraiseksi talirauhasten voimakkaan kasvun vuoksi. Tämä vaiva on nimeltään rhinophyma.

Alkuperä

On yhä arvoitus, miksi joillakin esiintyy rosacea. Osaksi syy voi olla siinä, että mekanismit, jotka ohjaavat kasvojen verisuonien toimintaa, aloittavat jollakin tavalla tulehdusprosessin. Rosacea on yleisempää henkilöillä, jotka saavat helposti punoitusta lämmön ja stressin vaikutuksesta. Aurinko ja auringon aiheuttamat krooniset ihovauriot ovat epäilemättä tärkeitä rosacean taustatekijöitä. Nämä ovat tavallisia vaaleaihoisilla henkilöillä kuten rosaceakin. On myös olemassa teorioita, että rosacean, kuten myös aknen, taustasy on kasvojen talirauhasissa. Rosacea aiheuttavia bakteereita ei kuitenkaan ole löydetty, vaikka hoidossa käytetään usein antibiootteja.

Oireita pahentavat tekijät

Esimerkkejä tekijöistä, jotka voivat aiheuttaa oireiden pahenemista, ovat vahvasti maustettu ruoka, kuumat juomat, aurinko, lämpö, kylmyys, ärsyttävät kemikaalit (toisinaan myös tavalliset ihovoiteet), alkoholi ja stressi. On hyvin tunnettua, että vahvat kasvoilla käytettävät kortisonivoiteet voivat aiheuttaa rosacea. Ilman reseptiä saatava hydrokortisoni on kuitenkin useimmiten "vaaratonta".

Jos oireet pahenevat nopeasti (tuntien kuluessa) henkilön jouduttua kosketuksiin edellä mainittujen tekijöiden kanssa, kyseistä tekijää tai tekijöitä on tietenkin välteltävä. Ikävä kyllä on vaikea selvittää, mikä oireet laukaisee. Huomattavaa on myös, etteivät oireet pahene kaikilla minkään tekijän vaikutuksesta. Kaikkien rosacea sairastavien täytyy yleisesti välttää liiallista oleskelua auringossa.

HOITO

Omahoito

Rosacean hoitoon ei ole olemassa mitään ilman reseptiä saatavaa lääkettä. Sen sijaan on olemassa useita asioita, joita jokainen voi tehdä itse:

- Vältä ruokia ja tuotteita, jotka aiheuttavat ihon kuumotusta tai punoitusta.
- Älä ärsytä helposti punoittavaa ihoa, vaan vältä voimakkaita saippuota, alkoholia sisältäviä kasvojen hoitotuotteita ja muita ulkoisesti käytettäviä alkoholiliuoksia.
- Vältä kuorintatuotteita.
- Ota aurinkoa varovasti. Aurinkosuojavoiteet ovat tärkeitä, mutta varjo on niitä parempi.

Kuten useimmissa ihosairauksissa, joillakin potilailla oireet paranevat auringossa oleskellessa. Noin 20–30 prosentilla rosacea sairastavista käy näin. Teoriassa aurinko kuitenkin aina pahentaa oireita pitkällä aikavälillä. Siksi liiallista oleskelua auringossa tulee välttää. Kosmetiikkaliikkeistä on saatavissa peittäviä valmisteita punoitukseen, mutta ne saattavat ärsyttää ihoa.

Yleisiä tietoja lääkehoidosta

Uudenaikainen rosacea-hoito perustuu usein erityiseen geeliin tai voiteeseen, joka sisältää metronidatsolia (antibiootti). Viime vuosina markkinoille on tullut myös ulkoisesti käytettäviä valmisteita, jotka eivät ole antibiootteja, muun muassa tulehdusta ehkäisevää ainetta (atselaiinihappoa) sisältäviä valmisteita.

Jos edellä mainitut hoidot eivät auta, käytetään yleensä tablettimuodossa olevaa hoitoa. Perinteisesti on käytetty tablettimuodossa olevia antibiootteja, niin kutsuttuja tetrasykliinejä. Miksi antibiootit auttavat rosaceassa, ei tiedetä tarkalleen. Sen ei uskota kuitenkaan johtuvan siitä, että rosaceaan liittyisi jokin erityinen bakteeri, vaan ennemmin siitä, että tietyt antibiootit rauhoittavat ihotulehduksia. Nykyään on myös tetrasykliinihoitoja, jotka hoitavat tulehduksen ilman antibakteerista vaikutusta.

Ihotautilääkärit voivat hoitaa rosacean vaikeat muodot. Edellä mainitut hoidot vaikuttavat ensisijaisesti rosaceaan liittyviin näppylöihin ja märkärakkuloihin, mutta ne vaikuttavat vähäisemmässä määrin myös punoitukseen ja pintaverisuoniin.

Geelit/voiteet

Geelejä ja voiteita käytettäessä hoidon paras teho saavutetaan usein vasta muutaman kuukauden kuluessa. Vähäistä epämukavuutta, kuten kuivuutta ja lievää polttelua saattaa esiintyä. Hoitoa on tärkeää jatkaa, kunnes oireet ovat hävinneet kokonaan. Hoito voidaan aloittaa uudelleen, kun rosacea uusii.

Tetrasykliinit

Rosacean hoitaminen tetrasykliinitableteilla/-kapseleilla on tehokasta ja oireiden pitäisi parantua 2–6 kuukauden kuluessa. Hoitoa ei saa lopettaa ennen aikaisesti. Tetrasykliinejä ei saa antaa raskauden myöhäisvaiheessa, vaan silloin on käytettävä muita hoitovaihtoehtoja.

Laser ja kirurgia

Erilaiset erityisesti verisuonien hoitoon kehitetyt lasertekniikat ovat tehokkaita punoituksen ja pintaverisuonien hoidossa, mutta ne eivät tehoa näppylöihin eivätkä märkärakkuloihin. Hoito on myös aikaa vaativaa, eikä se usein kuulu Kela-korvauksen piiriin. Nenän ihon paksuuntuminen (rhinophyma) voidaan hyvin hoitaa kirurgisella höylämisellä tai laserhoidolla.

Silmäoireet

Tetrasykliinihoito on useimmiten tehokkain vaihtoehto, kun silmäoireita ilmenee.

Ennuste

Rosacea on krooninen sairaus, mutta on tavallista, että sairaus rauhoittuu hoidon jälkeen. Siksi on oltava huolellinen, ettei hoitoa lopeteta liian aikaisin.



Yhteistyössä Mats Bergin kanssa.
Uppsalan akateemisen sairaalan ihotautiklinikka.

Galderma Nordic AB. Box 15028, 167 15 Bromma
Tel 08-564 355 40, Fax 08-564 355 49. www.galderma.se